

Arbetsmarknadsdepartementet

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet – Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar (Ds 2024:20)

Inledning

Riksorganisationen Glöm Aldrig Pela och Fadime (nedan GAPF) tackar för möjligheten att yttra sig över betänkandet *Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar* (Ds 2024:20).

GAPF är en politisk och religiös obunden ideell förening som arbetar mot hedersrelaterat våld och förtryck. GAPF:s ställningstagande till betänkandet baseras på mer än 20 års samlad kunskap och erfarenhet via vår stödverksamhet och analys om behoven för vår utsatta målgrupp.

Sammanfattning av GAPF:s synpunkter

GAPF ser positivt på betänkandets förslag om förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar för att öka skyddet för vår målgrupp att inte tvingas till äktenskap. GAPF avstyrker dock betänkandets förslag om undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl.

10.3 Medicinska risker

Utredaren har bedömt att de medicinska riskerna vid kusinäktenskap inte är tillräckligt stora för att motivera ett förbud mot kusinäktenskap. GAPF anser dock att de medicinska aspekterna bör vara en viktig faktor i beslutet om att införa ett förbud. Internationell forskning visar att länder med utbredd hederskultur upplever allvarliga medicinska konsekvenser på grund av kusinäktenskap. Även om frekvensen av sjukdomsfall i Sverige i dag är låg på grund av kusinäktenskap bör de medicinska riskerna inte underskattas.

10.4 Förbud mot kusinäktenskap

Kravet på oskuld och kyskheter är centrala i hederskulturen. Detta leder till omfattande våld, kontroll och övervakning av främst flickors och kvinnors sexualitet. För att upprätthålla dessa krav segregeras könen och flickors grundläggande individuella fri- och rättigheter inskränks på snart sagt alla livets områden. I hederskulturen är det föräldrar som har avgör vem de unga ska gifta sig med. I många fall är det föräldrarna som hittar den "lämpliga" partnern och föreslår sitt val till barnen, även om de aldrig träffa personen. Tvångsäktenskapet gäller båda könen i en hederskultur. Det är

bara konsekvenserna som kan skilja. Flickor som vägrar gifta sig med den person som föräldrarna har valt kan utsättas för allvarligt våld och till och med mista livet, medan pojkar oftast straffas med uteslutning eller förskjutning.

Kusinäktenskap är vanliga i hederskulturen. Detta har sin grund i att kärnfamiljens heder också är släktens heder. Genom att flickorna gifter sig inom släkten säkerställer man hedern och kontrollen på ett tidigt stadium. Äktenskapet blir en familjeangelägenhet, en intern hedersfråga för släkten att sörja för. Kontrollen av oskulden och kyskheten blir därmed extra stark och möjligheten att befria sig från äktenskapet blir än mer omöjligt när farbrodern eller morbrodern på samma gång är brudens svärfar.

Förbudet mot kusinäktenskap kommer inte att sätta punkt för hedersrelaterat våld och förtryck men bidrar trots allt till att ingen tvingas att gifta sig med sin kusin eller annan nära släkting. Samtidigt kan det öppna ett fönster för möjligheten att få gifta sig med den man själv väljer, när kusiner inte kan vara aktuella ur lagens synvinkel. GAPF bifaller därför förslaget om förbud mot kusinäktenskap.

10.5 Förbud mot äktenskap mellan andra nära släktingar

GAPF bifaller förslaget om förbud mellan andra nära släktingar med samma argument som anförts ovan. Det nära släktskapet försvårar livet främst för de gifta kvinnorna vad gäller kontroll och övervakning och möjligheterna till äktenskapsskillnad. Skilsmässa är i regel en skamlig handling och föräldrar (och släkt) undviker att godkänna det i de flesta fall. Denna svårighet förstärks ännu mer när barnen är gifta inom släkten med tanke på släktlojaliteten och andra inom-släkt-relaterade plikter och förbehåll.

10.6 Förbud mot äktenskap mellan halvkusiner

GAPF bifaller förslaget om förbud mellan halvkusiner med utgångspunkt från de omständigheter som anförts ovan. Föräldrarnas familjelojalitet gör att de har lättare att förbise det våld som flickorna utsätts för i relationen, ett våld som de eventuellt hade kunnat ta avstånd ifrån i övrigt.

12.3 Förbud mot att erkänna utländska äktenskap mellan kusiner och mellan syskon och syskons avkomling

GAPF bifaller förslaget om förbud mot att erkänna utländska äktenskap mellan kusiner och mellan syskon och syskons avkomling, med hänvisning till det som anförts ovan.

12.4 Undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl

GAPF avstyrker betänkandets förslag om att undantag från erkännandeförbudet ska kunna göras om det finns synnerliga skäl. Tvångsäktenskapet är inom hederskulturen så starkt förankrat att många kommer att göra sitt yttersta för att runda lagen. Hederskulturen kommer att använda sin uppfinningsrikedom för att hitta kryphål och försvara traditionerna så långt det är möjligt. GAPF anser därför att staten ska stänga alla vägar för undantag om äktenskap mellan kusiner och vissa andra släktingar. Utländska äktenskap som inte är tillåtna enligt svensk rätt ska, utan undantag, aldrig erkännas i Sverige.

Genomförande

GAPF är medveten om att lagar ensamt inte kan lösa vår målgrupps ständiga utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Vi har många viktiga lagar och förordningar mot hedersrelaterat våld sedan flera år tillbaka. Genomförandet av lagarna är lika viktiga om inte viktigare än lagarna. Så länge lagarna inte verkställs och används i det praktiska arbetet och i livet har de ingen betydelse för de utsatta. Därför krävs det uppföljning och en central myndighet som ser till att lagarna efterlevs. Kulturrelativistiskt förhållningssätt är ett stort problem hos myndigheter vilka sätter käppar i hjulet för att de lagar som vi har sedan många år tillbaka ska efterlevas.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling är en viktig aspekt vid genomförandet av lagen och för att kunna bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, så som lagstiftaren ser problematiken. Kompetens är därtill en färskvara, inte minst med tanke på den stora personalomsättning och rörlighet vi har hos de myndigheter som kommer i kontakt med hedersvåld. Trots regeringens tydliga definition av hedersrelaterat våld och förtryck relativiseras det av många myndighetspersoner. GAPF kommer dagligen i kontakt med personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och som inte har fått det stöd de behöver från skolan, sjukvården eller socialtjänsten. Det handlar både om bristande kunskap och bristande förståelse såväl som missbedömningar på grund av relativiserande förhållningssätt. Vi behöver därför en central myndighet, en hedersombudsman, som ansvarar för alla berörda myndigheters kompetensutveckling kring hederskultur, uppföljning, forskningsläge samt upprättande av handlingsplaner för att styra arbetet mot ett och samma mål i hela landet.

Föredragande för detta remissvar har varit

Soleyman Ghasemiani, sakkunnig hos GAPF, och
Sara Mohammad grundare och ordförande för GAPF

Riksorganisationen GAPF- Glöm Aldrig Pela och Fadime.